

# De Eraut

van de

## Gereformeerde Kerken in Nederland.

Het auteursrecht van den inhoud van dit blad wordt verzekerd overeenkomstig de wet van 23 Juni 1891 (Staatsblad No. 124.)

Zondag 21 April 1907. No. 1529.

Dit blad wordt geregeld des Vrijdags aan de geabonneerden verzonden.  
Bijlagen van medewerkers, ingezonden stukken en alles wat verder den inhoud van  
het blad betreft, te adresseren aan de REDACTIE. Abonnementen en Advertenties  
aan de ADMINISTRATIE: Bureau: Wormsstraat 90, te Amsterdam.  
Inzendingen, die later dan Dinsdag vóór namiddag te 12 uren worden ontvangen,  
kunnen voor het nummer van die week niet meer in aanmerking komen.

Abonnementen: franco aan huis, per drie maanden f 1.20, voor België per jaar  
f 2.30 bij vooruitbetaling, voor het verdere Buitenland en Ned.-Indië per jaar  
f 5 bij vooruitbetaling. Afzonderlijke nummers f —.10. Abonnementen worden  
aangenomen door het Bureau te Amsterdam, Boekhandelaren, Postdirecteuren enz.  
Advertenties: van 1 tot 6 regels f 1.20, voor elk regel meer f —.20.  
Aanvragen en vermelding van lievelingen f —.12 per regel.

### Pro tiege.

XV.

Geloof zij de Heere God,  
de God Israels, die alleen won-  
deren doet.  
Psalm 72: 18.

Eerst als ge u ernstig indekent in de pijn-  
lijke worsteling, waarin de door zonde  
verzwakte mensch zich met de door vloek  
versterkte natuur gewikkeld zag, kunt ge de  
beteekenis van het wonder verstaan. Zonder  
het wonder maakt de Natuur al spoedig den  
indruk van machtiger, meerder te zijn en  
hooger te staan dan de geest; iets wat van  
zelf leidde tot angstige, afgodische Natuur-  
aanbidding. Opgemerkt schoof in de schat-  
ting van den beveden mensch de Natuur  
in de plaats die alleen aan den levenden  
God toekwam, en hierbij was het geheel  
overschillig, of de vreeze in het hart sloeg  
door wat men van die Natuur zelf leed,  
of wel dat men er de werking van kwade  
geesten achter zocht. Wat angst inboezemde  
was niet de Natuur in rust, maar de Natuur  
als ze in actie geraakte; en in beginsel  
maakte het hierbij niet het minste verschil,  
of die actie uit de Natuur zelf opkwam,  
of door boose geesten in haar gewrocht werd.  
De angstige vraag bleef één: „Hoe aan de  
overmacht van de Natuur als ze in werking  
geraakt, te ontkomen? Beeld was hier de  
grote zee. Prachtig om van het strand te  
begluren of in brooze hulk te bevaren,  
zoolang haar wateren in ruste zijn, maar  
om den hulpeloozen mensch met dood en ver-  
derf te bedreigen, als haar golven bergen-  
hoog worden opgestuwd, en neerdreunen op  
het strand. De stille Natuur verkwikte,  
sprak toe en deed weldadig aan, maar de  
Natuur in actie, als de elementen in be-  
roering geraakten, verwekte schrik en ont-  
zetting. Tegen die bange verschrompeling vond  
de verzwakte mensch geen hulp in zichzelf;  
het scheen of zijn God, gelijk hij, voor die  
Natuur onderdeed. Dit leidde van de aan-  
bidding van zijn God tot aanbidding van  
de Natuur in haar macht en ontzetting, of  
animistisch tot vreeze voor de geesten, die  
met die Natuur boosaardig tooverden. En  
die vreeze niet der Natuur of der boose  
geesten, maar de vreeze Gods kon deswege  
alleen standhouden of terugkeeren, als het  
wonder tussenbeide trad, en God voor  
's menschen oog zijn overmacht over de  
macht der Natuur in feiten toonde. — Alleen  
in dit licht komt en de onmisbaarheid en de  
hooge betekenis van het wonder uit. Buiten  
dit verband met zonde en vloek is het  
wonder niet te verstaan. En veilig mag  
gezegd, dat het weigeren, om aan het  
wonder te gelooven, steeds daarin zijn grond  
had, dat men deze hoogheilige betekenis  
van het wonder niet doorzag of niet wilde.

De door zonde ontheilige mensch stond  
tegenover de Natuurmacht verzwakt over,  
en dat wel beide naar het lichaam en naar  
de ziel. Niet, alsof zijn fysieke kracht zoo  
plotseling afnam, maar allengs en van liever-  
lede was dit metterdaad wel het geval. Ziet  
maar aan zijn levensduur. Eerst een levens-  
duur van eeuwen, tot van bijna tien eeuwen  
toe, maar die levensduur is al daleid en  
kleinend, tot ze reeds in de dagen der  
Patriarchen bijna met onzen korten levens-  
duur gelijk komt, en het bij Mozes in zijn  
lied reeds op 70 en 80 jaren is neergelaten.  
Krankheid onder allerlei vorm sloop in. In  
de opvolgende reeks der geslachten onder-  
mijnde erfelijke krankheid en ook gif van aller-  
lei aard den weerstand, dien het leven kon bie-  
den. En bij tal van volken vindt ge dan  
ook de herinnering van een veel sterker,  
veel machtiger voorgelacht, van Nimrods  
en Herculesen, van reusen en Eriks-kinderen,  
waarvan almeer de nakomelingen slechts het  
ontaarde en ingesonken nageslacht vormden.  
En nog ernstiger natuur droeg de verzwak-  
king naar de ziel. In steef van allen saam  
nich op de Natuur te werpen, werpt de ééne  
mensch zich op den andere. Kanaanaat Abel  
dood, Moordzucht gaat woekeren onder de  
menschenkinderen. De conscientie is be-  
vlekt, en de bevlakte conscientie dooft den  
moed. Het hoog gevoel, het fier bewustzijn,  
van als mensch hoog boven de Natuur te  
staan, zinkt in. Vreeze vervangt den moed.  
Angst doet de innerlijke veerkracht der ziel  
minderen. Wie door angst gefolterd wordt,  
boet zijn geestkracht in. En zoo was het  
volkomen natuurlijk, dat de mensch gaande-  
weg zich steeds zwakker, steeds onmachtiger  
gevoelde tegenover de alle leven beheer-  
schende en alle leven bedreigende Natuur.

En die verzwakte mensch stond nu tegen-  
over een natuur, die in macht gesterkt was.  
Uiterst moeilijk is het, om zich van den  
vloek, die over de aarde kwam, een juist  
denkbeeld te vormen. Het best nog gelukt

u dit misschien, als ge u de Natuur denkt  
als door den vloek krankzinnig geworden.  
Het is bekend hoe krankzinnigheid soms tot  
zelfs de fysieke macht van den ongeluk-  
kige op wonderlijke wijze verhoogt. Om één  
krankzinnige meester te worden, waren soms  
drie sterke mannen niet genoeg. Bij den  
dronkaard doet zich soms teneinde 'trefde  
voor. Bij oproer of vechtpartij is het  
niet ongewoon, dat het woeste volk zich  
vooral bedrinkt, om roekelozer, om moe-  
diger te kunnen toetasten, en ook het overman-  
nen van een dronken woesteling vergt soms  
huten gemeene inspanning. Doch bij den krank-  
zinnige is die krachtverhoging soms nog veel  
sterker. Niet als regel gelukkig, maar dan  
toch verre van zeldzaam, leent de woede der  
krankzinnigheid aan haar slachtoffer een  
spierkracht, die de gewone maat van men-  
schelijke kracht zeer verre te boven gaat.  
Er grijpt bij zulken krankzinnigen woestel-  
ling een geheele omzetting in zijn natuur  
plaats. Als een geheel vergiftigd wezen  
treedt hij voor u. Diezelfde persoon, die  
eerst kalm en rustig was, en met teederheid  
voor de zijnen bezield, valt plotseling vrouw  
en kinderen, valt vader en moeder aan, wil ze  
geweld aandoen en ze doodden. Geheel zijn  
stemming, geheel zijn levensinstelling, geheel de  
uitdrukking van zijn wezen is anders ge-  
worden. Als een vernielende kracht treedt  
hij tegenover heel zijn omgeving op, en wie  
hem aangrijpt of temmen wil, ondergaat de  
woede van zijn wonderbaar verhoogde  
kracht.

In zulk een beeld nu vertoont zich de  
Natuur, nadat de vloek in haar was gevallen.  
Evenals bij een krankzinnige, heeft ze  
tijden van kalmte en rust, maar daarop  
volgen de tijden van wildheid en woede, dat  
de elementen opstuiven en vernieling van  
allen kant dreigt. Dan schokt de aarde, de  
orkanen beginnen te loeien, de stormwind  
drijft de wateren op, de rivieren treden  
buiten haar bedding, en het schijnt of alles ten  
onder gaat. En evenals bij den krankzinnige,  
is ook bij de Natuur door den vloek heel het  
wezen veranderd. Giftig werd wat eertijds  
heilzaam werkte. De plant vertoont doornen  
en distelen. In de dieren vaart wildheid en  
verscheuring. Krankeheid en pestilentie gaat  
uit. Geheel het wezen der Natuur vormt één  
saamhangend organisch geheel, en in het  
wezen zelf van dat geheel is het verderf  
geslopes, in al haar rijken, in al haar sferen.  
Verwoesting doordringt haar tot in haar  
merg, en van uit dat merg spreidt zich 't gif  
van de vernieling door al haar leden. En  
metterdaad als een krankzinnige treedt ze  
tegenover den mensch op. En waar diezelfde  
Natuur in het paradijs den eersten mensch met  
saaminnige liefde omarmde, schijnt 't wel of ze,  
aangegrepen door den vloek, zich juist op den  
mensch haart vroegeren liefde werpt, om hem  
te plagen, te kwelen, hem geweld aan te doen  
en hem te vernielen; en ze is zooveel ster-  
ker, zooveel machtiger geworden. Uit het  
plantenrijk met gif en doornen, uit het die-  
renrijk met klauw en muil, uit de sferen  
met oaweder en stormwind, uit de diepte  
met vuurspuwing en aardbeving, mankt ze  
zich tegen hem op. Als één woedende  
kolossus doet ze zich voor, die met alle  
krachten den mensch wil neerwerpen. In die  
woede is haar kracht vermenigvuldigd. Het  
is of ze loeit en brult om den mensch angst  
aan te jagen. En door dien angst, die ontzet-  
ting overmaand, krimpde de verzwakte mensch  
in, kruipde weg en trekt zich als de slak  
in zijn schulp terug, bevend en sidderend  
van vreeze.

Vreeze is de religie geworden. Ons hin-  
dert dat woord vreeze, als men wil dat we  
er ons teeder en innig gevoel van liefde  
voor onzen God in zinnen uitdrukken. Ouder  
is de religie die ons een Geest instort, „niet  
wederom tot vreeze“, maar een aandoening  
wekt die ons fluisteren doet, fluisteren in heilige  
aanbidding: *Abba lieve Vader!* Maar zie  
het in de boeken des Ouden Verbonds, zie  
't bij de patriarchen en bij Mozes, bij den  
palmist en profet, en immers het is  
altoids de vreeze Gods die op den voorgoed  
treedt; de vreeze is en blijft de eerste, de  
in den voorgoed tredende vorm, waarin de  
Godsvrucht zich uit. Zelfs nog in het laatste  
boek der profeten, bij Maleachi, vraagt de  
Heere: „Ben ik een Heere, waar is mijn  
vreeze?“ En dit kon niet anders. Wij, in ons  
tegenwoordig leven, kunnen ons geen denkbeeld  
meer vormen van den angst en de vreeze,  
waarin de mensch na den val te midden van de  
door vloek vergiftigde Natuur verkeerd heeft.  
Afhankelijkheid is veel te zwak een woord,  
om het angstig besef weer te geven, waaraan  
het toenmalig geslacht tegenover de Natuur  
in haar ongebonden, door niets beteugel-  
de kracht, ten prooi was. Het was bang-  
heid, het was angst, het was doodangst,  
het was ontzetting, het was vreeze, vreeze  
in den volken zin des woords, die den geest

des menschen bevangen hield. Wie nu te  
midden van dien angst verwilderde en van  
zijn God afviel, begon als vanzelf in die  
overmachtige natuur het hoogste, het alles-  
beheerschende te zien, en zoo kwam uit die  
vreeze de Natuurdienst op, of de dienst van  
de boose geesten, die men achtte dat die na-  
tuur misbruikten, om den mensch met vernie-  
ling te bedreigen. En omgekeerd, waar het  
geloof stand hield, en men niet losliet de  
overtuiging, dat toch onze God nog machtiger  
was dan de Natuur, en dat ze Hem als instru-  
ment diende, daar bracht de mensch zijn vreeze  
op zijn God over, en werd de vreeze Gods  
het wezen zelf der religie. Een woord, een  
uitdrukking, die wij nog wel bijhouden en  
bezigen kunnen, maar die bij ons toch  
geheel in betekenisse gewijzigd is. Het  
woord *godsvruchtig*, het woord *godsvrucht*  
wil nog zeggen iemand die God vreesst;  
denk maar aan het Duitsche woord *Furcht*  
voor vreeze; godsvrucht is altoos letterlijk  
nog altoos *vreesse Gods*. Maar voor ons is  
daaruit het denkbeeld van angst en bang-  
heid, van ontzetting geheel verdwenen. God  
en niet den mensch te vreesen, is voor ons  
de tegenstelling geworden, en het houdt nu  
niet anders in, dan stillen eerbied voor onzen  
God, en zijn heilige ordonnantien, om als zijn  
creatuur ons aan Hem te onderwerpen.

Maar hier nu juist trad de behoefte aan  
het wonder in.  
Ze kwam op uit de tegenstelling tusschen  
den zwakken mensch, en de wild geworden,  
en daardoor in sterkte en vernietigende macht  
toegenomen Natuur. God zag men niet. Hij  
was de Onzienlijke. Maar altoos had men  
de ontzettende Natuur om zich, voor zich,  
achter zich, en over zich. De indruk dien de  
Natuur maakte, was daarom zoo overweldi-  
gend, en verpletterde in den mensch den  
levensmoed. Wie kon die Natuur aan? Wie  
kon tegen haar op? Wie kon haar overwel-  
digen en beheerschen? O, Het is zoo, men  
geloofde nog. De Schepper des hemels en  
der aarde moest machtiger zijn, en soms was  
er, in den weg der gewone middelen, uit Hem  
een beschikking ter uitredding. Maar toch de  
vraag: Is God, onze God, werkelijk ook  
die Natuur te sterk, over die natuur heer en  
meester, drong zich onweersstaand telkens  
weer op. En als men dan smeekte en bad,  
zich pijngde en offerde, en de Natuur over-  
mesterde toch, dan zonk ten slotte het  
geloof in. Neen, niet God, de Natuur was de  
oppermachtige. En dat bang, van alle ge-  
loof afvoerdend besef, kon alleen door het  
wonder gebroken worden. Als God wonder-  
heden en teekenen deed, die zijn oppermacht  
over de natuur voor aller oog deden schitteren,  
dan ja, maar ook dan eerst, ging de  
vreeze voor de Natuur onder, en werd God  
ten toevlucht en een rotssteen, een hoog ver-  
trek voor de zijnen. De Openbaring, door  
inspraak, door toespraak ging daarbij vooraf.  
De vreeze der Natuur, die aan Gods opper-  
macht deed twifelen, moest ten slotte zelf twi-  
fel doen rijzen, of God wel bestond. Men zag  
den Onzienlijke niet. Was Hij er? Waar Hem  
te ontdekken? Hoe Hem te vinden? En  
hierin nu kwam de Openbaring te hulp. Reeds  
aanstonds in het paradijs. God toont zich  
niet, neen, Hij openbaart zich. Hij spreekt  
in de ziel en tot den mensch. Straks geeft Hij  
beloften, en die beloften worden vervuld. Hij  
kondigt het oordeel in den zondvloed aan en  
die zondvloed komt. Hij verkeert met de  
patriarchen als een man met zijn vriend.  
In den kring, waarin de Openbaring zich  
geleiden doet, houdt het geloof aan Gods  
bestaan dan ook stand. Maar deze kring was  
klein. Het zijn er zeer weinigen, die aldus  
begesigend worden. Ouder de volken neemt  
het geloof aan God af. Schier allen vervallen  
in Natuurdienst of in geestesaanbidding. En  
nu moet het volk gelooven, het volk geform-  
eerd worden, waarin het geloof aan God  
grondslag van heel het volksbestaan zal  
worden. Daartoe gaan de nakomelingen der  
patriarchen in de smeltkroes van Egypte.  
En als ze daarin tot één volk saamgesmeed,  
geroepen worden om nu uit Egypte uit te  
gaan en Kanaan binnen te trekken, en alzoo  
het volk des Heeren worden zullen, treedt  
in grootsche afmetingen, treedt op overwel-  
digende wijze juist hier het wonder op, en  
zal dat wonder alle eeuwen door voor Israël,  
in aller heugenis, het fundament van zijn  
geloof en zijn hope blijven.

Eerst komen de wonderen voor Farao's  
oog in zijn paleis; dan de wonderen der oer-  
deelen over hem en zijn volk; en eindelijk  
het machtige wonder, als Israël droogvoet  
door de Rode Zee trekt. Machtstoet is  
hier het kennelijk doel. Machtstoet om  
Egypte en zijn Faraoenen ontzag in te boe-  
zemen, en machtsbetoon om Israël uit te  
redden, en het te binden in het geloof aan  
der vaderen God. Ook hier gaat de Open-  
baring vooraf, de openbaring aan Mozes.  
Diep en krachtig moet op Mozes de indruk

van Gods heilig bestaan worden ingedrukt.  
En nu komt de concurrentie met de wijzen  
van Egypte. Let ook hierop. Er is geen  
twijfel aan, of aan de oudheid was een ken-  
nis, een instinctieve kennis van de Natuur  
overgeleverd, en waren geheimnissen bekend,  
die destijds aan den mensch nog sekere macht  
over de Natuur lieten. Lichtzinnige spotterij  
kan dat alles wel als verdichtsel en inbeel-  
ding verklaren. Maar de Schrift leert het ons  
anders. De wijzen in Egypte, zoo meldt ze  
ons, deden metterdaad dingen, die wij hun  
niet zouden kunnen naadoen, en die hun ver-  
klaring alleen kunnen vinden in zekere my-  
sterieuze, instinctieve kennis van de macht over  
de Natuur, die aldaar te loer glog. Maar even  
grif als we dit erkennen, even vast staat het,  
dat hieronder allengs allerlei bedrog en mis-  
leiding was ingeslopen, en dat de wijzen van  
Egypte als getooverd voorstelden, wat feite-  
lijk niet anders was dan het product van  
traditionele natuurkennis. En mocht al een  
tijd lang deze geheimzinnige kennis goede  
diensten hebben gedaan, en de priesters en  
wijzen van Egypte daardoor het volk der  
Pharaonen tot een hooger trap van cultuur  
hebben opgeheven, nu had dit afgedaan, en  
daarom treedt Mozes en treedt Aäron nu  
tegenover hen op, om een heel andere macht,  
namelijk de wondermacht Gods, tegen-  
over hen te stellen, en wel in een vorm, die  
ons wel vreemd aandoet, maar die juist aldus  
zich vertoonen moest, om de Egyptische  
mysterien in hun ijdelheid ten toon te  
stellen. Deze eerste wondercycclus gaat in to-  
gen het mysterie dat in Egypte nog nabloede.

Doch dan wordt het ernstiger en komen  
de wonderen des oordeels. Middellijke won-  
der, als men zoo wil, omdat het meest natuur-  
krachten zijn, die worden aangewend, om  
het oordeel Gods aan Farao's trots te voltrek-  
ken. De Nijl was der Egyptenaren roem en  
afgod. En nu wordt die Nijl zelf instrument  
des Heeren om Egypte's trots neer te slaan.  
En voort treden de plagen in, die uit de  
woestijn opkomen, en alle uit verhoogde  
natuurwerking te verklaren zijn; maar s60  
verhoogd, en zoo aangewend, dat zelfs de  
Egyptenaar er een hooger macht in gist,  
euch om, als de eerste angst voorbij is, tel-  
kens weer in zijn ongelof terug te zinken.  
Tot het aan de eerstgeborenen komt en  
straks Israël door de Rode Zee trekt, en  
nu al 't volk de mogendheid des Heeren  
over alle natuurmacht ziet, en Mirjam met  
haar reien in jubel uitbraut, en Mozes het  
uitroept: „O Heere, wie is als Gij onder de  
goden? Wie is als Gij, verheerlijkt in heil-  
igheid, vreeslijk in lefsangen, doende won-  
deren?“ Men moet het keurige werk van  
Dr. Wright, een door en door kundig ge-  
loof, hierover lezen, om al de beteekenis  
van dat machtige wonder te verstaan. Hij  
is de schrijver van: *De hyperide in Amerika*  
en haar beteekenis voor het menscheijk  
leven“ van: *De ijvelden in Groenland*  
en de noord Atlantische Zee“ van: *Asiatisch  
Rusland* enz., werken die om hun weten-  
schappelijk karakter door ieder op prijs wor-  
den gesteld. Thans gaf hij uit zijn werk: *„Wet-  
enschappelijke bevestiging van de geschiedenis  
van het Oude Testament“* (Oberlin Ohio 1906).  
Op blz. 83—115 hierin bespreekt hij als ge-  
loof en paleontoloog den uittocht uit Egypte,  
en doet er ons de beteekenis eerst recht  
van gevoelen. En dan springt niets zoozeer  
in het oog, als dat het dit majestueuse  
wonder is, aan den aanvang van Israël's  
historie geplaatst, dat eens en voor altoos  
de oppermacht van Jehovah over de Natuur  
en haar macht ten grondslag van heel  
Israël's religie heeft gelegd. Hierop komt  
de godsvrucht in Israël altoos weer terug.  
Aan dit feit ontleent ze altoos weer kracht.  
Jehovah, een God die wonderen doet, is de  
roep die hun intocht in Kanaän vooruit-  
gaat. De angst voor die macht van Israël's  
God, was op alle inwoners in Kanaän ge-  
valen. Het is deze wondermacht des Heeren die  
deze volken ontzenuwde, en het is ook die  
wondermacht en haar nadering op de  
genoederen, waardoor Israël in Kanaän heeft  
overmocht.

Het wonder heeft alsoo het geloof aan  
den levenden God voor ons menscheijk ge-  
slacht gered. Het wonder is in de geschie-  
denis der religie niet bijkomstig. Het is geen  
siroers der historie. Iets dat men zich ook  
weg kan denken. Veeleer gaat het wonder  
voorop, komt uit het wonder de herleving en  
de bevestiging van het geloof, en is nog het  
feit, dat wij na zooveel eeuwen in den  
levenden God mogen en kunnen gelooven,  
aan dat intreden van het wonder bij  
Israël's aanvang, en in Israël's historie te  
danken. En deze geheel eenige beteekenis  
van het wonder nu pelt en doorgrondt ge  
niet, of ge moet op de ordinantie Gods  
aan den mensch, dat hij heel de Natuur en  
heel de aarde aan zich onderwerpen moet,  
teruggaan. Door de zonde en in den val,

viel die kroon der eere van 's menschen  
hoofd af. Machteloos en hulpeloos tegen-  
over de losgebroken woede der Natuur  
staande, hield hij alleen deze vraag over:  
of de God, dien hij aanbad, evenals hij,  
voor die wilde natuurmacht bezweek, dan  
wel of, waar hij bezweek, zijn God heer en  
meester over die Natuur bleef, en hem tegen-  
over die wilde natuurmacht kon dekken en  
beschermen. En dit nu kon niet getoond  
dan door het wonder. Het moest kennelijk  
en openbaar worden, dat een macht nog  
hooger dan die der Natuur, zich in de Natuur  
openbare, er in werken, haar bezweren, en  
aan hooger doel dienstbaar kon maken.  
Openbaring, toespraak, inspraak in de ziel  
was ongenoegzaam. Op macht kwam het  
aan. Op betoon van macht, van overmacht en  
van oppermacht over de ontzettende machten  
der Natuur, waartegenover de verzwakte  
mensch zich geplaatst vond. En dit juist  
was het, wat het wonder, en met name het  
wonder bij de geboorte van Israël, als volk, ons  
aandacht. En daarom sloten onze Gerefor-  
meerde vaders het Oud Verbond niet, om  
alleen in het Nieuw Verbond zich geestelijk te  
sterken. Neen, ze gingen op Israël en zijn  
opkomst als volk terug, om in de geboorte  
van Israël de machtige openbaring van het  
wonder te eeren. Ze verstonden het, dat het  
wonder, waarvoor in het Paradijs geen plaats  
zou zijn geweest, niet kon uitblijven, maar  
moest komen en dan ook gekomen is, toen  
de paradijsdrad had uitgewerkt, en het  
nieuwe geloofleven in Israël moest opge-  
wekt, om eens door Israël alle volken  
der aarde te zegenen.

### „In uw licht zien wij het licht.“

Want bij U is de fontein des  
levens; in uw licht zien wij het  
licht.  
Psalm 36: 10.

De verdroogde bedding der rivier roept om  
't water dat van de bergen afstroomt. De ver-  
droogde akker roept om den regen van boven.  
En zoo ook, als de nacht ten einde spoedt,  
roept heel 't aardrijk, roept al wat leven heeft  
om licht.

Niets kan op zich zelf bestaan, noch zich zelf  
gevoegaan weren, het heeft alles een leegte in  
zich, het voelt een gemis, het heeft behoefte,  
van dorst en van honger wordt 't verteerd.  
Juist hierdoor is in Gods schepping het een op  
het ander aangelegd, het kan er niet buiten,  
het is er van nature mee verbonden. Door de  
leegte komt de vervulling, uit de leegte van den  
dorst hooger genieten, uit de verdring van wat  
hongerde, rijker levensvreugde. Het is wel zoo-  
als Jesus het uitsprak: *Zalig zijn ze die dorsten*,  
en zalig zijn ze die hongeren, want zij zullen  
verzadigd worden. Als er eerst dorst is, en dan  
de fontein haar wateren doet springen, dan  
is er een hartversterkende verdring van  
vreugd, die er zonder dien dorst nooit zou ge-  
weest zijn. En zoo is het geestelijk ook. De  
ziel die niet dorstte, gelijk het hart naar de  
waterstroom, heeft de zaligheid van het door  
haar God verzadigd worden nooit gekend.

Meer nog, alle bevrediging en verzadiging  
voor wat onze tijdelijke behoeften aangait, is nog  
slechts de zwakke, flauwe voorsmaak van wat  
er aan hooger levensvreugd wordt ingedronken,  
als het God den Heere liefst, de ziel innerlijk  
den schat zijner goedertierenheid te ver-  
vullen.

De palmist roept 't dan ook uit: „Hoe dier-  
baar is uw goedertierenheid, o, God, dies de  
menschenkinderen onder de schaduw uwer vleu-  
gelen toevlucht nemen. Ze worden dronken van  
de vetheid uwer huisen, en Gij dreukt ze uit  
de beek uwer wellusten.“  
Dit is de eerst verarmde, beroefde, onle-  
digde ziel, die allengs de toenadering gewaar  
wordt van de overvloedige volheid des God-  
delijken levens. En nu drinkt, treng hij teng,  
uit den vollen beker die haar wordt toegereikt, en  
oer het indringen van die teugen een saliger  
verkwikking geniet, dan ze ooit vroeger ge-  
kend had.

Reeds de genieting van de gave Gods kan  
zoo vreugdevol stemmen. Het water in de kruik,  
op verren afstand van de fontein u toegebracht,  
kan reeds zalige gewaarwordingen geven. Maar  
toch is 't iets zoo heel anders, als de ziel  
eindelijk nadere mag tot de fontein zelf, en  
het water des levens ruischen hoort en spatten  
en springen ziet. Dan wordt het een aanraking met  
het Oneindige zelf, die de ziel hoog boven haar  
vroegeren levensstand opheft. Dan is er een  
vreugd, een zaligheid, een welgelukzaligheid,  
die de wereld niet geven kan. En dan komt  
vanzelf en ongedwongen de belijdenis over de  
lippen: „Gij, Heere, drinkt mij uit de beek uwer  
wellusten, want bij U, bij U alleen is de *Fontein  
des levens*.“

Maar Leven is niet genoeg. Leven is nog maar  
het zijn. De plant leeft ook. En daarom, de  
hugste genieting van 't leven komt eerst, als ook  
de kennis, het bewustzijn, de wetenschap, het  
inzicht opwaakt, om ons de volheid, de  
schoonheid, den rijkdom, de heerlijkheid van  
dat hooger en heiliger leven te vertolken en te  
doen bewonderen. En dat komt eerst met het  
Licht.

Ook in het middernachtelijk uur kunt ge aan  
het strand van den Oceaan in de frische koelte  
die van zijn golven u tegenademt, genieten. Maar

345

IN

5.

or.

atekers.

het Z.Z. 96.

7,589 12.

ore-

len.

erland.

705—

REIJT, A. W.

ING, Mr. P.

M. UBBENS.

krifbaar ten  
te Amsterdam  
crsgracht 207;

J. BOLT.

iteit.

Scheveningen  
teer J. J. Floor  
en heer R. F.  
loor Ds. P. J.  
50; door den  
adem f 203;  
Reuzwijk f 48;  
door den heer  
dam f 4, uit  
7, uit Voor-  
teer Zosterme-  
heer H. J. K.  
D. Rutgers te  
van Schelven

col. faculteit);  
te Sloterdijk  
verg f 0.871/2;  
E f 2.10; van  
in idem te ter  
lerveen f 3.91;  
idem te Bode-  
miden f 3.17;  
van idem te  
oorden f 1.05;  
van idem te  
en N. Wete-  
erden f 5.73;  
van idem te  
Zwaamerdam  
m f 57; van  
m te Rijswijk  
f 7.01; van  
tem te Schoon-  
lenburg f 12;  
en te Almkerk  
f 6.78; van  
te Nieuwen-  
rijk f 4.43/2;  
van idem te  
te Werkendam  
f 1.11; van idem  
te Wageningen

B. te S. / 5.

Deventer van  
uit f 5; door  
akker f 1, uit  
den heer H.  
aven f 1.

LE Jr.

ningmeester.

ij;

REIJT.